

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Meer dan ooit zullen we na de afgelopen verkiezingsuitslag ons moeten bezinnen op woorden als die van de Bergrede. Woorden hoger en dieper dan de waan van de dag. Woorden wezenlijker dan instant bevrediging.

Iemand schreef dat Nederland 'deze week voor de vijfde keer in vier jaar een *andere* partij als de grootste koos'. 'Kiezers als koopjesjagers'. *Deze* woorden zijn *niet* de koopjes van de dag waarop we zouden kunnen jagen.

Deze woorden vragen om bezinning, om oefening, om verankering in onze samenleving. En in onze harten.

Het zijn woorden - perspectieven - voor de mensen in het donker. Zij die niet gezien worden. Jezus zet hen in de *spotlight*.

De 'zaligsprekingen' van de Bergrede zijn geen eisen waar je aan moet voldoen. Het is altijd verrassend dat Mattheus begint met: 'Als Jezus de menigte ziet, gaat hij de berg op'.

Die *menigte* - deze specifieke mensen - zijn de reden waarom hij niet 'dóórloopt', maar de berg opgaat. Als hij *hén* ziet, kan hij er niet omheen zijn leerlingen - en óns dus - te laten zien wat hij ziet. Ons te leren kijken zoals hij kijkt.

Zie je de mensen? Zie je ze werkelijk? Hun armoede? Hun rouw? Hun zachtaardigheid? Hun diepe verlangen naar gerechtigheid?

Zie je hoe barmhartig mensen kunnen zijn? Hoe 'zuiver van hart'? Hoe ze tot vrede in staat zijn? Hoe er *récht* doen ook als het ze veel kost?

Zie je hoe *dat* uiteindelijk hun diepste geluk uitmaakt? Zie je dat? Kun je zo naar mensen kijken?

Wéét dan dat *hún* geluk ook *júllie* geluk is! Wéét je met hen verbonden - *mén*sen met mensen! Wees profeet, wees kritisch, en een hemel op aarde zal hun en jouw 'loon' zijn!

De zaligspreken sporen ons aan te kijken. Onze ogen - en *harten* te openen om dan goed in het donker te kunnen zien. De mensen in 'Nacht und Nebel'.

Zoals dat Palestijnse meisje dat ik zag lopen tijdens de *cease fire* en dat óp keek, omhoog keek - zoals 'Sammy' in dat liedje - omdat de hemel zo wonderlijk blauw was, zonder dat er bommen uit naar beneden vielen.

Of dat Joodse jongetje dat met uitgestrekte armen door de ziekenhuisgang rende omdat zijn vader zijn verloren zoon stond op te wachten.

Dat is wat we moeten leren zien van Jezus - die schaal van menselijkheid, dat diepste 'gelukkig kunnen zijn', aan alle vijanddenken voorbij. Ook als we in de verste verte niet weten hoe we

uit dit conflict moeten komen en maar weer gaan schieten - dan moet deze blik leidend blijven boven alle verbittering uit. Dát is de Bergrede.

Deze woorden goed wegen en ze jou laten bewegen, is een keuze. De keuze of het met deze wereld op zoiets als het 'Koninkrijk van de hemel' uitloopt *óf* op een 'hel op aarde'.

De keuze of we een *léven* leven dat 'eeuwig' kan zijn: bestendig, dat kan *dúren* omdat het *goéd* en rechtvaardig geleefd wordt *Óf* een leven dat als een 'straf' is: verbitterd, hardvochtig en haatdragend. Dat is de keuze.

Zoals de Bergrede tamelijk aan het begin van Mattheus staat - en deze '*blikrichting*' leert, zo staat deze *keuze* bijna aan het einde, vlak voor Jezus de mond zal worden gesnoerd.

Het beeld dat Jezus volgens Mattheus schetst, is dat van een oordeel door een rechter. Het is zijn manier van zeggen om ons te wijzen op die *keuze*. Er wordt u en mij gevraagd welke keuze we maken. Of dat nou aan het eind van het leven is of elke avond voor het slapen gaan wegen wat goed was en wat de nare dingen waren - we herkennen het moment waarop we weten dat het erop *áán* komt wat we doen, wat we kiezen. Het *doét* ertoe wat je in je leven *dóet* of nalaat.

En het gaat *niét* om de *beloning of de straf* die je krijgt. maar om de *gevolgen* van je doen of nalaten, voor anderen en voor jezelf, voor je omgeving en voor de wereld. Koninkrijk of hel op aarde. Vrede of oorlog. Verbinding of polarisatie.

Ik zeg dat omdat *beloning of straf* ook veel te veel over ons *zélf* gaan. Maar het gaat *écht* om de *ánder*.

Het oordeel door de rechter is er ten behoeve van de armen, van wie rouwen, van zachtmoedigen, van hongerigen en dorstigen, en van vredesstichters. Van kwetsbare mensen met een *hart*.

En wat is nu het bijzondere? Niet *Gód* is de rechter, maar: 'de Mensenzoon'. Dus *óók* een kwetsbaar mens met een *hárt*. Die zich - zo zal zo meteen blijken - *helemaal identificeert* met de armen, de zachtmoedigen en de vredesstichters.

Niet 'God' zoals we die ons voorstellen, hoog en verheven op een troon, met een baard misschien en in elk geval een weegschaal en misschien wel een zwaard, maar een *mens*, een mens die je zou kunnen ontmoeten op straat of aan je deur of onderweg. Een *mens* confronteert jou met de vraag welke keuze je maakt, wat je *doét* of nalaat.

Zoals de Vlaamse psychiater Dirk de Wachter van Levinas heeft geleerd: 'degene die zorg vraagt staat *bóven* U'. De eerbiedwaardige majesteit van God toont zich aan jou in een *behoefstig mens*.

'Zoon van de mens': dat is ook: Abel, die immers de zoon van Adam, 'de (eerste) *méns*' was. En Abel *vráágt* met zijn naam - die 'vluchtig' betekent, 'kwetsbaar' - hij *vráágt* door zijn naam aan zijn broer, medemens, Kaïn: 'Ik ben je kwetsbare broeder, wees dus mijn hoeder, jij, dood mij niet'. Aan Kaïn de keuze wat hij doet of nalaat. Aan u en mij die keuze.

Zó'n mensenkind zit op die troon. En *alle* volken komen bij hem. Dat betekent in die context: niet alleen wij zelf komen bij hem, 'wij Joden', maar *álle* volken. Niemand, geen geloof, geen

cultuur, geen volk, is dus per definitie boven de andere verheven, per definitie ‘beter’, zodat hij niet naar zijn keuzes door deze mens gevraagd zou worden.

En wat blijkt? Uit *alle* volken - culturen, religies - komen er rechtvaardigen en ‘vervloekten’ tevoorschijn. Naar godsdienst en ook naar etniciteit *wordt niét gevraagd. Niét!*

Het komt aan op - wat pater van Kilsdonk ooit schreef - *de ethiek van het geopende hart*. ‘Met geen lettergreep rept Jezus over een religieuze motivering’, schrijft Van Kilsdonk.

Lukas heeft die prachtige parabel van de barmhartige Samaritaan. Waar een supergelovige en een supervrome ziel aan een mishandelde man voorbĳ lopen, ontfermt een notoire heiden - een Samaritaan - zich uit niets dan barmhartigheid over deze gekwetste mens.

En zo is het ook bij die rechtvaardigen uit alle volken voor de troon van de mensenzoon, die - schrijft Van Kilsdonk - ‘klaarblijkelijk hebben gehandeld uit gezonde menselijke impulsen’.

En verder geen enkele religieuze prestatie. Dat zijn ze zich ook volstrekt niet bewust. Tot hun verrassing horen ze van de troon: ‘Dit heb je voor mĳ gedaan’.

Dat wil zeggen: met zulke barmhartigheid voor de minsten onder de mensen heb je beantwoord aan de enige hoogste en diepste opdracht voor een mens: heb uw naaste lief als jezelf en God boven alles. Dat zal leiden tot een leven ‘dat eeuwig onder de mensen méé kan’.

Misschien valt u dat wat tegen. ‘Handelen uit gezonde menselijke impulsen’. En dat mensen uit alle volken, geloven en culturen dat “zomaar” kunnen. Wat doén wij dan hier in dit gebouw?

Welnu, dan kom ik terug bij het begin: dit leren zien. Het hart oefenen in een gerichtheid op armen, op wie rouwen, op zachtmoedigen, op hongerigen en dorstigen, en op wie vrede proberen te stichten. Op kwetsbare mensen met een hart.

Het hart oefenen door de verhalen te horen, die het zachter maken door woorden die verwarmen en ontdooien, die de hardheid en bitterheid áchter veel van onze woorden laten ‘smelten’.

Dat we geen geloof erop nahouden dat een ‘verdienmodel’ zou zijn, waarmee je ‘punten’ kunt winnen - zoals die ‘vervloekten’ meenden. En die zich daarom jegens die ‘rechter’ ineens beteuterd voelen en verontwaardigd zeggen: ‘Wanneer hadden we Ú dan hongerig moeten zien en te eten geven, wannéér was Ú die vreemdeling en hebben we u niet opgenomen?!’

‘We waren toch zo gelovig en we waren toch zo beschaafd, meer dan anderen, maar we wisten niet dat Ú zich met armen en ontheemden zó identificeert, we wisten niet dat beschaving *barmhartigheid, naastenliefde* zou zijn....’.

Zo niet! Zó leven is een eeuwig durende *straf* voor de mensheid. Hongerigen, dorstigen, vluchtelingen, uitgekledede mensen, zieken en veroordeelden in de kou laten staan... - en wát wanneer jij het zelf bent?

Wanneer het met de minste van de mensen goed gaat, gaat het ook goed met jou. Dat is het leven van ‘eeuwigheidswaarde’ dat Jezus hier doorgeeft. Aan U. Aan mij. Aan onze *hele* samenleving.

Moge het zo zijn - Amen.